

Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies

ISSN 2519–2701 print
ISSN 2518–1327 online

doi: 10.15421/nvlvet8615
<http://nvlvet.com.ua/>

UDC 661.158:338.3:330.341.1

The essence of the globalization of the veterinary market in Ukraine

H.D. Harvas

State scientific research control institute of veterinary medicinal products and feed additives, Lviv, Ukraine

Article info

Received 12.01.2018
Received in revised form
19.02.2018
Accepted 26.02.2018

State scientific research control
institute of veterinary medicinal
products and feed additives,
Donets'ka Str., 11, Lviv, 79019,
Ukraine.
Tel: +38-097-188-71-55
E-mail: garvac@ukr.ua

Harvas, H.D. (2018). The essence of the globalization of the veterinary market in Ukraine. Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies. 20(86), 78–82. doi: 10.15421/nvlvet8615

The globalization of the world economy is in different directions, one of which is the process of globalization of markets where competition offers opportunities to participants in finding manufacturing innovations to achieve greater efficiency in their work. Today, the world market of veterinary pharmacy, is actively developing, therefore, it is necessary to look for effective ways to improve the quality, safety and competitiveness of veterinary medicines of domestic producers, while complying with the legislation of Ukraine and the directives of the European Union. The main problem of the veterinary medicines market in Ukraine is first of all: insufficient state regulation, the prevailing share of the range of foreign drugs, a significant proportion of counterfeit, counterfeit, unregistered drugs in Ukraine, a significant percentage of generic drugs, all these factors create the conditions of access to the market for foreign manufacturers. The effective mechanism for the development of the domestic veterinary pharmacy in the conditions of global globalization and restructuring of the economy is the flexible association of enterprises-manufacturers, and as the world experience has shown, the most effective is to merge into a cluster. The interest in clusters in the world is constantly growing, and research in various countries confirms that the implementation of cluster structures is the key to socio-economic development and the effective functioning of the state as a whole. Economy territories, which is based on clusters is a model of attractive and competitive economy based on the use of synergy effects and scale. Cluster networks of territorial production systems are sources and factors of ensuring a high level and quality of life of the population, economic growth and sustainable development of territories.

Key words: globalization, production, clusters, veterinary pharmacy, veterinary preparations, market of veterinary preparations.

Сутність глобалізації ринку ветеринарних препаратів в Україні

Г.Д. Гарвас

Державний науково-дослідний контрольний інститут ветеринарних препаратів та кормових добавок, м. Львів, Україна

Глобалізація у світовій економіці здійснюється в різних напрямках, один з яких – процес глобалізації ринків, на яких конкуренція, відкриває можливості учасникам виробництва продукції у пошуку інновацій, для досягнення вищого рівня ефективності у своїй діяльності. Сьогодні, світовий ринок галузі ветеринарної фармації, активно розвивається, тож необхідно шукати результативні шляхи для підвищення якості, безпечності та конкурентоспроможності ветеринарних препаратів вітчизняних виробників, при цьому, дотримуючись законодавства України та директив Європейського Союзу. Основна проблематика ринку ветеринарних препаратів в Україні це, насамперед, недостатнє державне регулювання, значна частка фальсифікованих, контрафактних, незареєстрованих препаратів, значний відсоток препаратів-дженериків; всі ці чинники створюють умови доступу на ринок закордонним виробникам. Дієвим механізмом для розвитку вітчизняної ветеринарної фармації в умовах світової глобалізації та реструктуризації економіки, є гнучкі об'єднання підприємств-виробників, і як засвідчив світовий досвід, найбільш ефективним є об'єднання в кластер.

Ключові слова: глобалізація, виробництво, кластер, ветеринарна фармація, ветеринарні препарати, ринок ветеринарних препаратів.

Вступ

Аналізу обігу продукції ветеринарної фармації на світовому ринку, присвятили свої праці такі видатні науковці, як: Е. Анне, Дж. Блумфілд, Х. Аллен, Д. Берч, та ін., а окремі аспекти виробництва ветеринарних препаратів та стану українського ринку ветеринарної фармації досліджували: П. Вербицький, І. Коцюмбас, М. Косенко, В. Величко, Ю. Косенко, І. Бушуєва, О. Гаврилюк. При цьому, ще недостатньо висвітлені такі економічні важелі, як вплив світового ринку ветеринарної фармації на формування вітчизняного, використання кластерного підходу у виробництві ветеринарних препаратів, і найголовніший аспект – це вплив держави на стан та розвиток галузі в Україні. Всі ці чинники спонукають нас, на дослідження нових підходів до вирішення поставлених завдань.

Мета роботи – визначити напрями та перспективи розвитку вітчизняного виробництва ветеринарних препаратів в Україні, враховуючи вимоги директив Європейського Союзу (ЄС), опираючись на світовий досвід, який використовує кластерний підхід у виробництві.

Матеріал і методи досліджень

Глобалізаційні процеси та тенденції на світовому ринку ветеринарних препаратів є актуальними у фундаментальних, прикладних та пошукових дослідженнях. За визначенням О. Гаврилюк (2008), цитуємо: «Ринок ветеринарних препаратів – це система взаємовідносин, що виникають з приводу купівлі-продажу специфічного товару – ветеринарних препаратів (засобів для профілактики і лікування захворювань тварин) та охоплюють виробників ветеринарних препаратів, гуртову та роздрібну ланки торгівлі, інші елементи інфраструктури ринку та організаційно-правового середовища, ветеринарних лікарів (спеціалістів ветеринарної медицини), кінцевих покупців ветеринарних препаратів (власників тварин)» (Havryliuk, 2008).

За дослідженнями І. Бушуєвої, ринки держав – колишніх радянських республік, до яких належить ринок України, за сучасних умов оцінити коректно доволі важко. Попри велику кількість сільськогосподарських і домашніх тварин, обсяги ринків цих країн відносно дуже незначні і для більшості світових виробників ветеринарних препаратів, непривабливі через складне становище в економіці цих країн та, зокрема, у сільськогосподарському тваринництві. За оцінками Vivash-Jones Consultants Ltd. / Animal Pharm Reports, ринок країн Центральної, Східної Європи та держав – колишніх республік Радянського Союзу становить близько 9% світового ринку, а за даними Wood Mackenzie – лише близько 4% (Bushuieva, 2013).

Для аналізу обсягів реалізації ветеринарних препаратів на світовому ринку, ми використали дані світової організації АРЕС (Asia-Pacific Economic Cooperation), де, сукупний об'єм продажу світового ринку ветеринарних препаратів, за фармацевтичними гру-

пами у 2016 р, становив: 56% – вакцини, 21% – протимікробні препарати, 13% – протипаразитарні препарати, 9% – інші (форми), 1% – лікувальні премікси. Об'єм Європейського ринку ветеринарних препаратів, займають: 31% – протипаразитарні препарати, 27% – вакцини, 21% – протимікробні препарати, 14% – препарати для зовнішнього застосування, і 7% – препарати інших форм. В зв'язку із швидким темпом розвитку галузі в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, які переважно зосереджені на виготовленні протипаразитарних препаратів, прогнозується стрімке зростання їх частки на світовому ринку. Так, в 2016 р. продаж ветеринарних препаратів на Європейському ринку становив 5,540 (мільярдів євро) (Asia-Pacific Economic Cooperation).

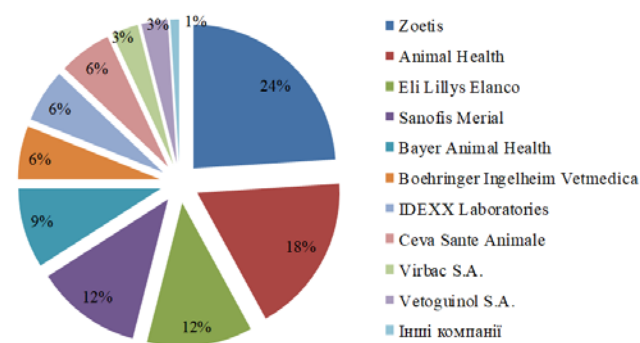

Рис. 1. Розподіл світового ринку ветеринарних препаратів, за виробниками

Джерело: розроблено автором, на основі даних світової організації АРЕС (станом на 2016 р.).

Географічна сегментація світового ринку ветеринарних препаратів поділена між: 40% – Північною Америкою, 31% – Європою, 12% – Азією, 11% – Латинською Америкою, 6% – Тихоокеанський регіон (Bushuieva, 2013).

В сьогоднішній високотехнологічне виробництво ветеринарних препаратів вітчизняних підприємств, потрібно засновувати на новітніх процесах інтеграції і інновації. У дослідженнях провідних вчених, наведені приклади кластерної теорії, як інструменту обґрунтування шляхів підвищення продуктивності територій і розміщених на ній виробництв, за рахунок використання ефекту масштабу та замкнутого циклу виробництва. Це забезпечується шляхом підвищення конкурентоспроможності учасників кластера, їх здатності до впровадження інновацій, а також ініціювання нових видів діяльності (Sabluk and Kropyvko, 2010).

Проект «Концепція створення кластерів в Україні», розроблений Кабінетом Міністрів України у 2008 р., не набрав чинності, однак, визначає такі види кластерів: виробничі, інноваційно-технологічні, туристичні й транспортно-логістичні. Виникнення об'єднань в галузі ветеринарної фармації – важливий крок на шляху до створення кластера, і завдяки такому неформальному об'єднанню, всі його учасники отримують ряд виробничих переваг, зараз цей процес активно розвивається. На території України успішно функціонують такі об'єднання, як: асоціація «Ветпромспілка» (Asotsiatsiia «Vetpromspilka»), Європейсь-

ка бізнес асоціація «EVA» (*Yevropeiska biznes asotsiatsiia*), асоціація ветеринарів України «USAVA» (*Ukrainska asotsiatsiia likariv veterynarnoi medytsyny dribnykh tvaryn «USAVA»*).

Вітчизняні підприємства, що в складі «Ветпромспілка» виробляють ветеринарні препарати різних фармакологічних груп, дотримуються вимог законодавчих (*Zakon Ukrainy «Pro veterynarnu medytsynu»*), нормативно-правових документів (*Commission Directive 91/412; Good Manufacturing Practice...*, 2003), які проходять процес гармонізації до вимог ЄС, тобто, поетапно використовуючи кластерний підхід у своїй роботі, випускають ветеринарні препарати відповідно до сучасних вимог якості та безпечності.

За дослідженнями науковців, аналіз законодавства, що регламентує порядок обігу та контролю якості ветеринарних препаратів в Україні та країнах ЄС, свідчить про суттєві невідповідності та актуалізує проблеми удосконалення нормативної бази з урахуванням світових стандартів (*Harvas and Muzyka, 2017*). Питання, щодо гармонізації українського законодавства, згідно з вимогами ЄС набирає актуальності, так 24 січня 2018 р. за № 106/31558 Міністерством юстиції України зареєстровано Наказ «Про затвердження Положення про основні вимоги до виробництва ветеринарних препаратів та Правил належної виробничої практики ветеринарних препаратів», що має важливе значення для регулювання виробництва якісних та конкурентоспроможних ветеринарних препаратів вітчизняної ветеринарної фармації.

Ефективність функціонування галузі тваринництва – це, насамперед, здорове поголів'я тварин з високою репродуктивною здатністю, що можливо за умови забезпечення сільгоспвиробників якісними та ефективними ветеринарними препаратами. Так, станом на 2018 р. в областях західного регіону України (Львівська, Волинська, Івано-Франківська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька, Закарпатська) утримується 970,8 тис. голів ВРХ, в т.ч., 634,3 тис. голів корів, 1489,2 тис. голів свиней, 294,5 тис. голів кіз і овець, 39498,6 тис. птиці (*Джерело: для розрахунків використано дані Держстату України*) (*Polova and Nazarkina, 2017*). Це є одним з ресурсів, на який можуть орієнтуватися виробники ветеринарних препаратів в частині забезпечення їх запитів, на проведення профілактичних та лікувальних заходів.

Посилена інтеграція у світовій економіці, розвиток світового ринку ветеринарної фармації, поява на вітчизняному ринку широкого асортименту ветеринарних препаратів закордонних виробників (рис. 1), інтенсифікація тваринництва, поширення антропозоонозних захворювань, підвищують актуальність державного регулювання в цій сфері. Особливо в період глобалізації, коли Україна декларує свої наміри в галузі ветеринарної фармації, як країна з випуску високоякісних ветеринарних препаратів для профілактики та лікування захворювання тварин.

На основі аналізу результатів досліджень, тенденція поставок в обіг на вітчизняний ринок зарубіжних ветеринарних препаратів обумовлена: по-перше, ширшим асортиментним переліком препаратів з декількома діючими речовинами (*Havryliuk, 2008*); по-друге,

вітчизняний виробник не в змозі забезпечити щорічну потребу України в біопрепаратах (*Havryliuk, 2008*); по-третє, в асортименті вітчизняних хіміотерапевтичних препаратів суттєво переважають дженерики (*Havryliuk, 2008*). За визначенням Європейської федерації асоціацій фармацевтичних виробників (EFPIA), *В.л.п.* – генерик (дженерик), взаємозамінний з його патентованим аналогом, виведений на ринок після закінчення терміну патентного захисту (*Chernykh, 2010*).

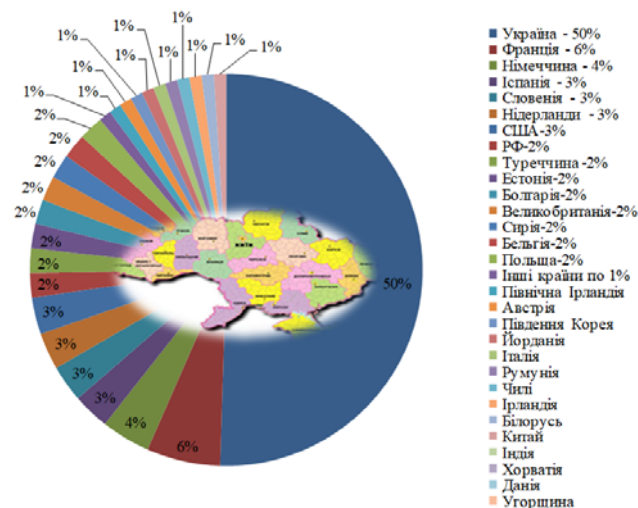

Рис. 2. Країни-дистриб'ютори, представлені на вітчизняному ринку ветеринарної фармації (за номенклатурою)

Джерело: побудовано автором за даними, Держпродспожи-вслужби України (станом на 2017 р.)

Усвідомлення, наростаючих обсягів реалізації ветеринарних препаратів на світовому ринку ветеринарної фармації, зумовлюють вітчизняних виробників до пошуку нових підходів, щодо процесів посилення конкурентоспроможності та прискорення інноваційної діяльності.

По-перше: необхідно розробити і впровадити стратегію підвищення конкурентоспроможності ветеринарних препаратів, в регіонах України на основі формування і функціонування кластерних структур.

По-друге: провести дослідження щодо визначення пріоритетів формування регіональних кластерів.

По-третє: на державному рівні стимулювати в регіонах формування регіональних кластерів.

Враховуючи набутий досвід, який базується на дослідженнях провідних вчених, щодо освоєння найбільш ємких ніш ринку ветеринарної фармації, більшу питому вагу займають підприємства-виробники, які функціонують у кластерних структурах, однак, в Україні ця форма об'єднань ще недостатньо розвинута (*Palyvoda and Plavan, 2016*). Що на думку вчених, для цього потрібно:

- використати кластерний підхід у частині співпраці науки і бізнесу;
- залучити до співпраці прагматичну частину науковців, їх дослідну та експериментальну базу, для ведення науково-технологічного супроводу виробництва в підприємницькому форматі;

- сформувати за регіональним та тематичним принципом мережу потужних виробників незалежно від форм власності, на базі яких відпрацьовуються нові технології, консолідується кластерний підхід у виробництві;

- визначити за проектними напрямками головних виконавців (провайдерів) проектів, які здійснюють контракцію та забезпечують ресурсами виробництво наукоємної, готової продукції і надають логістичні послуги.

Отже, кластер означає не просто довільне об'єднання підприємств, які здійснюють спорадичне співробітництво або ж близько розташовані один до одного, а сприяє формуванню системи стійких зв'язків між підприємствами щодо розробки і ветеринарні впровадження у виробництво нової конкурентоздатної продукції, застосування новітніх технологій, проведенню ринкових досліджень, що дозволить об'єктивно оцінити потреби в нових препаратах та співвіднести їх з світовим рівнем, дозволяючи їм здійснювати виробничу діяльність в якості єдиного економічного утворення (Havryliuk, 2008).

В Україні вищевикладене втілює у практику асоціація «Ветпромспілка», створена у 2015 р., до якої входять такі провідні підприємства, як: ПрАТ ВВП «Укрзооветпромстач» (м. Київ), ТОВ «Бровафарма» (м. Бровари), АТ «Біофарм» (м. Харків), ТОВ фірма «Продукт» (м. Харків), ТОВ «Укрветпромстач» (м. Бровари), ТОВ «Ветсинтез» (м. Харків), ТОВ фірма «Фарматон» (м. Рівне). На сьогодні це самодостатні компанії, які виготовляють близько 450 найменувань ветеринарних препаратів, із яких: 51 – імунобіологічних, 399 – хіміко-фармацевтичних. Частка ветеринарних препаратів хіміко-фармацевтичної групи, що виробляються членами асоціації, сягає 55%, частка імунобіологічних – 30%. Крім того, 200 найменувань продукції реалізується за межами України і географія цих поставок налічує 20 країн світу (Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy).

Проаналізувавши стан виробництва вітчизняних виробників за останні роки, ми спостерігаємо ріст попиту на ветеринарні препарати, які спроможні конкурувати у якості із європейськими аналогами. Тож покращення умов інтеграції, для ветеринарних препаратів на «світовій арені», відповідно збільшення їх експорту, відбудеться тільки після реальних змін, як на законодавчому так і на державному рівнях управління.

Висновки

Активний розвиток вітчизняного виробництва ветеринарних препаратів в умовах глобалізації повинен забезпечуватись впровадженням досвіду, за яким працюють кластерні об'єднання зарубіжних підприємств, та підтримкою держави. Державна політика повинна базуватись на чіткій та цілеспрямованій фінансовій підтримці, взаємодії дослідників та підприємств ветеринарної фармації, в т.ч., громадських організацій та органів місцевої влади, від яких залежить формування політики

функціонування суб'єктів, які свою діяльність здійснюють у системі кластеризації.

Перспективи подальших досліджень. На перспективу вивчатиметься ефективність діяльності підприємств-виробників, які функціонують у системі кластерних відносин, та рівень конкурентоспроможності їх ветеринарних препаратів на ринку ветеринарної фармації.

References

- Zakon Ukrainy «Pro veterynarnu medytsynu». Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2498-12> (in Ukrainian).
- Commission Directive 91/412 EEC 23.07.1991. Official Journal of the European Communities. No L 228/70. 17.8.91. Rezhym dostupu: https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/files/eudralex/vol-5/dir_1991_412/dir_1991_412_en.pdf.
- Good Manufacturing Practice for Pharmaceutical Products: Main Principles (2003). World Health Organization technical Report Series. 908.
- Chernykh, V.P. (2010). Farmatsevychna entsyklopediia. Vydannia druhe. K.: MORION (in Ukrainian).
- Sabluk, P.T., & Kropyvko, M.F. (2010). Klasteryzatsiia yak mekhanizm pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ta sotsialnoi spriamovanosti aharnoї ekonomiky. Ekonomika APK. 1, 3–7. Rezhym dostupu: http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2010/2010_01/10_01_01.pdf (in Ukrainian).
- Havryliuk, O.H. (2008). Tendentsii posyleniia intehratsiinykh protsesiv na rynku veterynarnykh preparativ. Ekonomika APK. 3, 121–126 (in Ukrainian).
- Havryliuk, O.H. (2008). Formuvannia ta derzhavne rehuliuwannia rynku veterynarnykh preparativ v Ukraini. Avtoreferat. Rezhym dostupu: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/3301> (in Ukrainian).
- Palyvoda, O.M., & Plavan, V.P. (2016). Otsiniuvannia synerhetychnoho efektu formuvannia klasternykh orhanizatsiinykh struktur. Ekonomichnyi chasopys KhKhL. 158, 48–52. doi:10.21003/ea.V158-11 (in Ukrainian).
- Ustyenko, M. (2015). Mizhnarodni klastery u pidvyshchenni innovatsiinoho rivnia hospodarskoi diialnosti subiektiv pidpriemnytstva. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika. 8, 59–65. doi: 10.17721/1728-2667.2015/173-8/9 (in Ukrainian).
- Harvas, H.D., & Muzyka, P.M. (2017). Klasteryzatsiia vyrobnytstva veterynarnykh preparativ v umovakh Yevrointehratsii. Naukovyi visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu veterynarnoi medytsyny ta biotekhnolohii imeni S. Z. Hzytskoho. Seriia «Ekonomichni nauky». 19(81), 118–122. doi: 10.15421/nvlvet8121 (in Ukrainian).
- Polova, Zh.M., & Nazarkina, V.M. (2017). Analiz ekonomichnoi dostupnosti veterynarnykh preparativ u mezhakh sehmenta protymastynykh zasobiv.

- Sotsialna farmatsiia v okhoroni zdorovia. 3(3), 35–41 doi:10.24959/sphhcj.17.86 (in Ukrainian).
- Bushuieva, I.V. (2013). Marketynhovi doslidzhennia rozvytku rynku veterynarnykh preparativ ta oblasti veterynarnoi farmatsii. Zaporozhskyi medytsynskyi zhurnal. 3, 90–93 (in Ukrainian).
- Asia-Pacific Economic Cooperation. <https://www.apec.org>.
- Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. Rezhym dostupu: Elektronnyi resurs <http://www.ukrstat.gov.ua> (in Ukrainian).
- Asotsiatsiia «Vetpromspilka». Rezhym dostupu: <http://vetpromspilka.com.ua> (in Ukrainian).
- Yevropeiska biznes asotsiatsiia. Rezhym dostupu: <https://eba.com.ua> (in Ukrainian).
- Ukrainska asotsiatsiia likariv veterynarnoi medytsyny dribnykh tvaryn «USAVA». Rezhym dostupu: <http://usava.org.ua> (in Ukrainian).
- Derzhavnyi naukovo-doslidnyi kontrolnyi instytut veterynarnykh preparativ ta kormovykh dobavok. Rezhym dostupu: <http://www.scivp.lviv.ua> (in Ukrainian).